

Ebben a részben áttekintést talál a Belgiumban előforduló különböző jogforrásokról.

1. Melyek a jog szabályait megállapító „jogforrások”?

A jog olyan kötelező erejű, írott vagy íratlan szabályok összessége, amelyek a polgárok és a hatóságok, valamint a polgárok egymás közötti társadalmi viszonyait, továbbá a közigazgatás szervezetét szabályozzák.

Különbséget tehetünk **alaki** és **anyagi jogforrások** között. Az alaki jogforrásoktól eltérően az anyagi jogforrásokban nem szerepelnek tényleges jogi előírások. Anyagi jogforrás például a jóhiszeműség, a méltányosság és az ésszerű magatartás elve.

Az alaki jogforrások öt csoportba sorolhatók, amelyek közül három kötelező erejű: a **jogszabályok**, a **szokásjog** és az **általános jogelvek**. A másik kettő nem kötelező, hanem pusztán „irányadó” jellegű: ide tartozik az **ítélkezési gyakorlat** és a **tudományos publikációk**.

A jogszabályokkal – a hatóságok által elfogadott írott szabályokkal – a 3. és 5. pontban foglalkozunk részletesebben. A szokásjogot olyan hallgatólagos jogként határozhatjuk meg, amely általában az emberek, különösen pedig egyes szakmák képviselőinek szokásait szabályozza. Az általános jogelvek azokat a magasabb rendű értékeket jelenítik meg, amelyeket egy adott társadalom tiszteletben kíván tartani; ilyen elv írja elő például az állampolgárok egyenlőségét, az elfogadott szabályok és intézkedések arányosságát, illetve a hatóságok törvényes eljárását. Számos ilyen elvet úgynevezett jogi maximák tartalmaznak, ilyen a büntetőjogban a „*non bis in idem*” vagy általában a „*lex posterior derogat legi priori*” elve.

Az ítélkezési gyakorlat és a tudományos publikációk irányadó jellegű jogforrások. Az ítélkezési gyakorlat a bíróságok határozatainak összessége. Egy ítélet csak az ügyben érintett felek számára kötelező. Belgiumban nincs precedensjog. Egyetemes kötelező erővel csak az Alkotmánybíróság (*Cour constitutionnelle*) határozatai bírnak. További felsőbb bíróságok az Államtanács (*Conseil d'Etat*, a legfelsőbb szintű közigazgatási bíróság) és a Semmitőszék (*Cour de cassation*, a legfelsőbb szintű rendes bíróság).

További jelentős jogforrás a **nemzetközi jog**, amely magában foglalja különösen az Európai Unióról szóló szerződést, az Európai Unió rendeleteit és irányelveit, valamint az emberi jogok európai egyezményét. Ezenkívül számos olyan egyezmény létezik, amelynek megkötésére nemzetközi intézményi keretek között – például az Egyesült Nemzetek Szervezete vagy az Európa Tanács szintjén –, illetve Belgium és egy másik állam között került sor (többoldalú, illetve kétoldalú egyezmények). E jogforrás jelentősége az utóbbi évtizedek során nagymértékben nőtt, és jelenleg is tovább növekszik. E jogszabályok számos rendelkezése közvetlen hatással van mindennapi életünkre.

A francia nyelvű [Législation belge](#) és a holland nyelvű [Belgische Wetgeving](#) weboldal hozzáférést biztosít az **egységes szerkezetbe foglalt belga jogszabályok** adatbázisához. A kereső és az index segítségével rákereshetünk a belga hivatalos közlönyben (*Moniteur belge*) **1830 óta** megjelent, még hatályban lévő valamennyi jogszabály szövegére. Ugyanakkor az **1994-nél korábban** megjelent közigazgatási és adóügyi jogszabályok adatbázisba történő bevitele még nem fejeződött be.

2. Mi az általános jogelvek, a szokásjog és az ítélkezési gyakorlat jogi megítélése?

Lásd az [1. kérdést](#).

3. Hogyan épül fel a jogforrási hierarchia?

A Belgiumban letelepedett személyeknek különböző kategóriákba tartozó jogszabályokat kell betartaniuk: a belga szövetségi hatóságok, valamint az alacsonyabb szintű egységek –a tartományok és a helyi önkormányzatok – által kibocsátott szabályokat egyaránt (1). Belgium továbbá számos nemzetközi és szupranacionális szervezetnek – például az ENSZ-nek, az Európai Uniónak, az Európa Tanácsnak és a NATO-nak – is tagja. Az e szervezetek által elfogadott szabályok szintén alkalmazandók a belga hatóságokra és lakosságra.

Mivel nem minden jogalkotó hatóság rendelkezik pontosan meghatározott hatáskörrel, és a jogszabályok különböző kategóriáinak jogi ereje nem azonos, a jogszabályok egymással összeütközhetnek. Ezért a jogszabályok körében hierarchia érvényesül, amelynek alapelve szerint az alacsonyabb szintű normák sohasem kerülhetnek összeütközésbe a magasabb szintű normákkal.

A belga nemzeti jogban az **alkotmány** a legmagasabb szintű jogszabály. Az alkotmány határozza meg a hatalmi ágak szétválasztását, valamint a hatalom gyakorlásának módjait. Ezenfelül az alkotmány rögzíti a társadalom alapvető értékeit és a polgárok alapvető jogait. A Semmitőszék 1971. május 27-i ítéletében kimondta, hogy a jogforrási hierarchiában valamennyi nemzetközi és szupranacionális jogi norma elsőbbséget élvez a nemzeti jogszabályokkal, így az alkotmánnyal szemben is. Amennyiben tehát az Európai Unió valamely rendelete és az alkotmány között összeütközés lép fel, úgy a rendelet alkalmazandó.

Az alkotmányt az alábbiak követik:

különleges törvények (*lois spéciales*, minősített többséget igénylő törvények, amelyek a hatáskörök felosztását és a közintézmények működésének alapvető szabályait határozzák meg);

törvények (*lois*), rendeletek (*décrets*) és rendelkezések (*ordonnances*);

királyi rendeletek (*arrêts royaux*) és kormányrendeletek (*arrêts de gouvernement*), amelyek a törvényeket és a rendeleteket hajtják végre, és végül miniszteri rendeletek (*arrêts ministériels*).

4. Hogyan lépnek hatályba az országban a szupranacionális szabályok?

Az európai uniós rendeletek közvetlenül alkalmazandók, és a belga törvényhozó hatalom közvetlenül nem vesz részt ezek alkalmazásában. A nemzetközi szerződések jóváhagyásához és megerősítéséhez azonban belső jogalkotásra van szükség. Bizonyos tárgykörökben megkötött szerződéseket Belgium valamennyi törvényhozó testületének jóvá kell hagynia és meg kell erősítenie, ami hosszú és nehézkes eljárásokat eredményezhet. Az ország törvényhozó testületei részt vesznek az európai uniós irányelvek végrehajtásában is, mivel ezeket mindig át kell ültetni a belső jogba.

5. Mely hatóságok fogadhatnak el jogszabályokat?

Három, egymástól elválasztott **alkotmányos hatalmi ág** alkotja Belgium szövetségi államát: a törvényhozó, a végrehajtó és a bírói hatalom. A törvényhozó hatalom kidolgozza a törvényeket, a végrehajtó hatalom végrehajtja azokat, a bírói hatalom pedig eldönti a jogszabályok alkalmazásából eredő vitákat.

A szövetségi törvényhozó hatalom

Szövetségi szinten törvényt kezdeményezhet a képviselőház egy vagy több tagja, a szenátus egy vagy több tagja, illetve a király (gyakorlatilag ez a miniszterei vagy államtitkárait jelenti). Ez a belgiumi törvényhozói hatalom három összetevője.

A törvények alapulhatnak a képviselőház vagy a szenátus egyik tagja által előterjesztett törvényjavaslaton (*proposition de loi*), vagy a királytól származó törvénytervezeten (*projet de loi*) (a hatáskörrel rendelkező miniszterek a király felhatalmazása alapján nyújthatnak be törvénytervezetet). A törvényjavaslat és a törvénytervezet egymással egyenértékű.

A szövetségi jog végrehajtási szabályait a király felügyelete alatt működő végrehajtó hatalom dolgozza ki. E jogkörét a király egy miniszterre delegálhatja, ez az oka a királyi és a miniszteri rendeletek közötti különbségtételnek.

Közösségek, régiók, tartományok és helyi önkormányzatok

Belgium közösségekből (*communautés*) és régiókból (*régions*) álló **szövetségi állam**. A közösségek és a régiók az alkotmány és bizonyos különleges törvények által meghatározott kereteken belül a jogrendszer alapjait jelentik.

A közösségek hatásköre különösen a kultúrára és az oktatásra, a régiók hatásköre pedig a gazdaságpolitikára és a környezetvédelemre terjed ki. A hatáskörök gyakorlása érdekében minden közösségnek és régiónak van parlamentje. **A közösségek és a régiók dkrét (rendelet)** – a brüsszeli régióban *ordonnance* (rendelet) – nevű **jogszabályokat alkothatnak**. A közösségek és régiók kormányai a parlamenti képviselőkkel együtt gyakorolják az uniós, regionális és közösségi szintű jogalkotási jogköröket (jogalkotás kezdeményezése). A kormányok feladata továbbá az elfogadott rendeletek vagy rendelkezések végrehajtásának felügyelete.

Belgium területe emellett **tartományokra** és **helyi önkormányzatokra** oszlik. Saját szintjükön a tartományi és önkormányzati tanácsok (*conseils*) is hoznak **rendeleteket** és **rendelkezéseket** a hatáskörükbe tartozó ügyekben, például a közbiztonság, a hulladékgyűjtés, a kultúra, valamint a tartományi és helyi oktatás területén. E rendeletek (valamint hatáskörük keretein belül az olyan magasabb rendű szabályok, mint a törvények, a rendeletek, a rendelkezések, valamint a királyi, kormány- és miniszteri rendeletek) végrehajtásáról a tartományi kormányok (*collège provincial*) és helyi önkormányzatok végrehajtó testületei (*collège communal*) gondoskodnak.

Ezeken a szinteken tehát a három hatalmi ág közül kettő megtalálható: a törvényhozó hatalom, amelyet a közösségek és régiók parlamentjei, valamint a tartományi és önkormányzati tanácsok gyakorolnak, illetve a végrehajtó hatalom, amelyet a közösségek és a régiók kormányai, valamint a tartományi kormányok és a helyi önkormányzatok végrehajtó testületei gyakorolnak. A bírói hatalom ebben a felosztásban nem szerepel: a bíróságok megszervezése kizárólagos szövetségi hatáskör.

6. Milyen eljárás keretében fogadják el ezeket a jogszabályokat?

Lásd az **5. kérdést**.

Szövetségi szinten a **törvénytervezetekről és a törvényjavaslatokról** az Államtanács általi esetleges vizsgálatot követően a Képviselőház – és adott esetben a Szenátus – **szavaz**. Ezután a **király** elé kerülnek, aki **a miniszteri ellenjegyzést követően jóváhagyja és kihirdeti őket**.

7. Hogyan lépnek hatályba a nemzeti szabályok?

A szövetségi jogszabályok elfogadásukkal és a király általi kihirdetésükkel jönnek létre. Eltérő rendelkezés hiányában a belga hivatalos közlönyben (*Moniteur belge*) történő közzétételüket követő tizedik napon lépnek hatályba (2).

Az állam szövetségi egységeinek jogszabályait – a rendeleteket és rendelkezéseket – a szóban forgó szövetségi egység kormánya fogadja el és hirdeti ki.

Eltérő rendelkezés hiányában a belga hivatalos közlönyben (*Moniteur belge*) történő közzétételüket követő tizedik napon lépnek hatályba.

8. Hogyan rendezik a tagállamon belüli különböző jogszabályok közötti esetleges összeütközéseket?

A szabályszerűen elfogadott jogi normák közötti összeütközéseket többféle módon lehet rendezni. A jogforrási hierarchia segítségével a legtöbb összeférhetetlenségi helyzet elkerülhető; ha azonban mégis felmerül ilyen helyzet, azt meg kell oldani.

Az alkotmány 142. cikke értelmében az Alkotmánybíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik annak felülvizsgálata, hogy az egyes jogalkotási aktusok megfelelnek-e az állam, a közösségek és a régiók hatáskörére vonatkozó szabályoknak. Utóbbiakat az alkotmány, illetve a belga szövetségi állam intézményi reformjáról szóló törvény tartalmazza.

Az Alkotmánybíróság jár el akkor is, ha egy adott jogalkotási aktus feltételezhetően sérti az alkotmány II. címe (8-32. cikk) által biztosított alapjogokat és szabadságokat. Utóbbiak közé tartozik az egyenlőség elve (10. cikk) és a megkülönböztetés tilalma (11. cikk). Az Alkotmánybíróság felülvizsgálhatja továbbá a jogszabályoknak az alkotmány 170. cikkével (a jogszerűség elve az adójogban), 172. cikkével (az egyenlőség elve az adójogban) és 191. cikkével (a külföldi állampolgárok védelme) való összeegyeztethetőségét.

Lásd még a **Szövetségi Igazságügyi Szolgálat** weboldalát és az Alkotmánybíróságról szóló, 1989. január 6-i különleges törvény egységes szerkezetbe foglalt szövegét a „Législation consolidée” rovatban.

Az Államtanács (3) az alkotmány 160. cikke alapján rendezi a végrehajtási aktusok (egyedi jogi aktusok és rendeletek) és a jogalkotási aktusok közötti konfliktusokat. Emellett egy parlamenti egyeztetőbizottság is foglalkozik a hasonló esetekkel.

-----
1. Lásd az 1994. évi alkotmányt és az intézményi reformokról szóló, 1980. augusztus 8-i különleges törvényt a **Szövetségi Igazságügyi Szolgálat** weboldalán (<https://justitie.belgium.be>) a „Législation consolidée” rovatban, valamint a **szövetségi weboldalon** a „La Belgique” rovatot.

A flamand közösség és a flamand tanács (flamand parlament néven is ismert)

A francia közösség és a francia közösség tanácsa

A német nyelvű közösség és a német nyelvű közösség tanácsa

A flamand régió, amelynek parlamentje (a flamand tanács) azonos a flamand közösség parlamentjével

A vallon régió és a vallon parlament

A brüsszeli régió és a brüsszeli régió tanácsa (egyres ügyekben megosztva a flamand, illetve a francia közösség bizottsága között)

A közösségek az alábbi területeken rendelkeznek hatáskörrel:

1. kulturális ügyek;

2. oktatás, kivéve (...);

3. közösségek közötti együttműködés és nemzetközi együttműködés, így különösen szerződés-kötés az 1. és 2. pontokban említett területeken.

A flamand és a francia közösség tanácsai – a közösségek közötti és a nemzetközi együttműködéssel kapcsolatos különböző kérdésekben – a saját területükön alkalmazandó rendeleteket bocsátanak ki, és szerződések kötésére is jogosultak. A német nyelvű közösség tanácsa hasonló hatáskörrel rendelkezik.

A regionális parlamentek elsősorban a területrendezés, a műemlékek kezelése, a vidékfejlesztés, a gazdaság, a mezőgazdaság stb. területén rendelkeznek hatáskörrel.

2. Lásd a jogszabályok nyelvhasználatáról, illetve a törvények és rendeletek szövegezéséről, kihirdetéséről és hatálybalépéséről szóló, 1961. május 31-i törvényt a **Szövetségi Igazságügyi Szolgálat** weboldalán, a „Législation consolidée” rovatban.

3. Lásd az Államtanácsról szóló, 1973. január 12-i törvények egységes szerkezetbe foglalt szövegét a **Szövetségi Igazságügyi Szolgálat** weboldalán, a „Législation consolidée” rovatban.

« **Jogrend - Általános információk** | **Általános információk - Belgium**

Utolsó frissítés: 19/02/2021

E lap nemzeti nyelvű változatát az adott tagállam tartja fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Az Európai Bizottság nem vállal semmifajta felelősséget az e dokumentumban szereplő vagy abban hivatkozott információk vagy adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.